

IZVJEŠTAJ - O RADU FEDERALNOG ZAVODA ZA ZAPOSŁJAVANJE U 2002. GODINI

Uvod

U 2002. - prvoj kalendarskoj godini djelovanja Federalnog zavoda za zapošljavanje - zbog pogoršanja uslova privređivanja i poslovanja, nastavljena je tendencija smanjenja zaposlenosti.

Prema posljednoj procjeni demografa, Federacija Bosne i Hercegovine ima 1,580.850 radno sposobnih stanovnika (od ukupno 2,832.355), što znači da sa 390.201 zaposlenim radnikom i 290.715 nezaposlenih lica, krajem decembra 2002.godine, bilježi stepen zaposlenosti od svega 24,73%, dok je stopa nezaposlenosti izuzetno visoka (42,00%).

Izvjesno je da bi ova situacija bila lošija da Federalni zavod za zapošljavanje (u daljem tekstu: Federalni zavod) nije u ovoj godini, pored niza drugih aktivnosti, pružio značajnu finansijsku podršku poslodavcima za zadržavanje postojećeg nivoa zaposlenosti, za novo zapošljavanje i stručnu obuku – prekvalifikaciju, prije svega lica sa evidencije biroa za zapošljavanje. Od preko 4.000 zahtjeva za kreditna sredstva, odlukama Upravnog odbora pozitivno je riješeno 1.809. Poslodavci su tražili oko 200,000.000,00 KM, a po ovom osnovu su odobrena sredstva u iznosu od 42,286.106,00 KM, čime se omogućuje zadržavanje postojećeg broja zaposlenih (1.287) i novo zapošljavanje oko 6.000 lica. S obzirom na to da se uz minimalnu kamatu ova sredstva vraćaju, broj zaposlenih će se povećavati ponovnim aktiviranjem tih sredstava.

Od ukupno plasiranih finansijskih sredstava, 29% je usmjereno na poljoprivrednu proizvodnju, što će angažovati i 2.853 kooperanta, sezonskih i radnika u kućnoj radinosti, a to je jedan od ključnih faktora za brži povratak izbjeglica i prognanih na predratna mjesta boravka.

Federalni zavod je realizovao i 3,145.985,00 KM bespovratnih sredstava za stručnu obuku, prekvalifikaciju i dokvalifikaciju 1.649 radnika.

Određeni efekti su ostvareni i primjenom ranije Uredbe Vlade Federacije BiH o oslobađanju poslodavaca određenih obaveza za zapošljavanje lica koja se prvi put zapošljavaju, kao i odluke nekih kantonalnih vlada da dodatno pomažu zapošljavanje aktiviranjem sredstava iz privatizacije, a posebno zapošljavanje lica sa visokom stručnom spremom.

Značajnu ulogu u ostvarivanju posredničke funkcije Federalnog zavoda ima i uključenje na internet, otvaranjem WEB stranice, sa interaktivnom funkcijom koja znatno olakšava kontakte sa poslodavcima, nezaposlenim licima i poslovnim partnerima u zemlji i inostranstvu.

Iskustva u 2002. godini upućuju na zaključak da je broj korisnika novčane naknade izuzetno nizak – prosječno mjesečno u Federaciji BiH novčanu naknadu je koristilo 3.549 lica. Također, iznos novčane naknade bi mogao biti veći, s obzirom na to da je taj iznos u prosjeku 160 KM u FBiH, zbog čega je Federalni zavod inicirao određene izmjene u zakonskoj regulativi. Uvjereni smo da je neophodno postići veći stepen koordinacije u radu kantonalnih službi za zapošljavanje, posebno u obezbjeđenju zdravstvene zaštite za nezaposlena lica, kao i u primjeni jedinstvenih metoda i postupaka u svakodnevnom radu.

Ostvarivana je saradnja sa Vladom F BiH i vladama kantona, sindikatima, privrednim komorama i drugim institucijama u Federaciji BiH koje mogu doprinijeti stvaranju uslova za veće zapošljavanje i međunarodnim organizacijama i institucijama u BiH – Međunarodnom organizacijom rada (ILO), Svjetskom bankom (WB) i Evropskom unijom za reformu stručnog obrazovanja i obuke (EU VET). Rezultat te saradnje je i izrada Programa zapošljavanja u Bosni i Hercegovini i entitetima.

Ovaj izvještaj je ujedno i izvještaj o radu menadžmenta, Upravnog odbora, Nadzornog odbora i stručne službe Federalnog zavoda. Zato, pored podatka o aktivnosti u 2002.godini, Izvještaj sadrži i neke prijedloge Vladi i drugim organima Federacije BiH koji treba da ubrzaju rješavanje izuzetno teškog stanja u ovoj oblasti.

I

STANJE I TENDENCIJE U OBLASTI RADA I ZAPOSŁJAVANJA

Rad Federalnog zavoda za zapošljavanje u 2002. godini odvijao se u nešto povoljnijim uslovima u odnosu na prethodnu godinu. Blagovremeno su doneseni Finansijski plan i Program rada za 2002. godinu, Statut i Pravilnik o mjerama za podsticaj u zapošljavanju sa Metodologijom i kriterijima za vrednovanje i selekciju projekata kojima se stvaraju uslovi za novo zapošljavanje. Ovim pravilnikom su utvrđena osnovna načela, mjere, način i uslovi korištenja sredstava za finansijsku podršku programima i planovima zapošljavanja, kao i programima stručne obuke i prekvalifikacije, a sve u cilju novog zapošljavanja i zadržavanja postojeće zaposlenosti.

Aktivnost Federalnog zavoda u 2002. godini bila je u skladu sa nadležnostima utvrđenim Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, Programom rada Federalnog zavoda za 2002. godinu i donesenim aktima (Statut i Pravilnik o mjerama za podsticaj u zapošljavanju) i usmjerena, uglavnom, na utvrđivanje i provođenje ukupnih mjera kojima se pospješuju i unapređuju uslovi za zapošljavanje, posredovanje u zapošljavanju i materijalno-socijalna sigurnost nezaposlenih za vrijeme privremene nezaposlenosti. Federalni zavod je u 2002. godini dužnu pažnju posvetio aktivnoj politici zapošljavanja, koja ima značajnu ulogu u procesu rješavanja problema nezaposlenosti, odnosno stvaranju uslova za povećanje zaposlenosti. Provođenje aktivne politike zapošljavanja odvijalo se kroz pružanje stručne i finansijske podrške poslodavcima i nezaposlenim osobama u cilju stvaranja uslova za veće zapošljavanje. U okviru aktivne politike zapošljavanja, pored profesionalne orijentacije, stručne pripreme, dokvalifikacije i prekvalifikacije, važno mjesto zauzimale su i druge aktivnosti u podsticanju zapošljavanja, kao što su istraživanje uslova i mogućnosti konkretnog zapošljavanja, finansiranje i učesće u finansiranju programa zapošljavanja, stvaranje uslova za profesionalnu i teritorijalnu pokretljivost, istraživanje stanja, pojava i kretanja na tržištu rada radi osiguranja praćenja i proučavanja ekonomskih, socijalnih, demografskih i drugih faktora na osnovu kojih se gradi stručna podloga za utvrđivanje realne politike zapošljavanja.

ZAPOSLENOST

U Federaciji BiH je, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, tokom 2002. godine prosječno bilo zaposleno 394.132 radnika, što je u odnosu na prosjek 2001.godine (407.199) smanjenje za 13.067 radnika, odnosno 3,21%. U privredi je bilo 255.957 ili 64,94% zaposlenih, a u vanprivredi 138.175 ili 35,06%. Procjenjuje se da je oko 25.000 radnika na čekanju i da za oko 100.000 radnika poslodavci ne isplaćuju redovno plaće i ne uplaćuju zakonom utvrđene doprinose.

Najveće smanjenje zaposlenih je u području javne uprave i odbrane, što je posljedica smanjenja vojnika u Federaciji BiH. Broj zaposlenih smanjen je i u nekim proizvodnim djelatnostima, a blagi porast bilježe drugi korisnici budžetskih sredstava.

Najveći broj zaposlenih (stanje sredinom 2002. godine) ima Sarajevski – 86.311, zatim Tuzlanski – 70.160 i Zeničko- dobojski kanton – 68.043.

Stopa zaposlenosti u Federaciji BiH sredinom 2002. godine iznosila je 24,73% (iskazano prema metodologiji ILO-a) i različita je po kantonima, a kreće se od, najniže, 15,51% do 31,04%.

Procjenjuje se da je u Federaciji BiH "na crno" zaposleno oko 300.000 lica, što međunarodne organizacije i Svjetska banka uključuju u ukupnu zaposlenost, tako da stopa zaposlenosti u tom slučaju iznosi 43,7%.

NEZAPOSLENOST

Prosječan broj nezaposlenih u 2002. godini iznosio je 287.187 lica i veći je u odnosu na prosjek 2001. godine (272.978 lica) za 14.210 ili 5,21%.

Posmatrano po kantonima, najveći broj nezaposlenih lica (prosjek 2002. godine) bio je u Tuzlanskom (74.637), zatim slijede Zeničko-dobojski sa 58.690, Sarajevski 53.747, Unsko-sanski 28.287, Srednjobosanski 28.243, Hercegovačko – neretvanski 21.704, Kanton 10 (Hercegbosanski, Livanjski) 6.299, Zapadnohercegovački 6.957, Posavski 5.213 i Bosansko - podrinjski 3.411. Očito je povećanje prosječnog broja nezaposlenih u 2002. godini u odnosu na prosjek 2001. godine u svim kantonima i kreće se od 3,29% do 23,45%.

Na povećanje ukupnog broja nezaposlenih lica najviše je uticalo otpuštanje radnika iz radnog odnosa, čiji je prosjek u 2002. godini bio 128.291 i veći je u odnosu na 2001. godinu za 16,31%.

Prosječan broj lica koja prvi put traže zaposlenje u 2002. godini iznosi 158.896, što je manje za 2,31% u odnosu na prosjek 2001. godine.

U ukupnom broju lica koja traže zaposlenje stručna lica učestvuju sa 168.974, što je povećanje za 8,69% u odnosu na prosjek 2001. godine, dok nestručna lica učestvuju sa 118.214 uz neznatan porast u odnosu na prosjek 2001. godine (0,59%).

Učešće žena u ukupnom broju lica koja traže zaposlenje iznosi 131.036 ili 45,6%.

Prosjek broja lica prijavljenih na evidenciju nezaposlenih u 2002. godini iznosio je 7.903 lica mjesečno ili 18,61% više u odnosu na prosjek u 2001. godini.

Kvalifikaciona struktura nezaposlenih lica je sljedeća: VSS 3.186 , VŠS 3.431, SSS 58.419, NSS 1.194, VKV 2364, KV 101.574, PKV 8.661 i NKV 108.359. U kvalifikacionoj strukturi najveća povećanja su kod VŠS: 11,20% i VKV :10,52%, a najmanja kod NKV: 0,21% i NSS: 0,34%.

Od ukupnog broja lica koja su tražila zaposlenje u posmatranom periodu, učešće demobilisanih vojnih obveznika iznosilo je 66.776 (prosječno) i veće je za 0,93% u odnosu na 2001. godinu. Članovi porodica poginulih boraca i ratni vojni invalidi, pored značajnije participacije u ukupnom broju nezaposlenih, imaju tendenciju smanjenja, dok je u kategoriji ostalih invalida evidentan blagi porast.

II

OSTVARIVANJE FUNKCIJA FEDERALNOG ZAVODA ZA ZAPOSŁJAVANJE

Posrednička funkcija

Posredstvom službi za zapošljavanje u 2002. godini je zaposleno 22.488 lica ili prosječno 1.874 lica u toku jednog mjeseca, što je više za 17,27% u odnosu na prosjek 2001. godine. Izuzetno nepovoljan odnos ponude i tražnje radne snage se i dalje nastavlja, na što ukazuje podatak da je na jedno radno mjesto u decembru 2002. godine konkurisalo 382 nezaposlena lica.

Brisanje iz evidencije nezaposlenih lica ima ujednačen prosjek u posljednje tri godine i kreće se između 6.000 i 6.200 lica mjesečno. Prijavljivanje na evidenciju je u znatnom porastu. U 2002. godini prosječno mjesečno se prijavljivalo 7.903 lica, što je za 18,61% više nego u 2001. godini.

U velikom porastu je broj lica kojima je prestao radni odnos. U 2002. godini se iz ovog razloga prosječno mjesečno javilo 714 novih lica, što je u odnosu na 2001. godinu (477) porast za oko 50%.

MJERE AKTIVNE POLITIKE ZAPOSŁJAVANJA

Podrška poslodavcima za zadržavanje postojećeg nivoa zaposlenosti, novo zapošljavanje lica sa evidencije nezaposlenih i stručnu obuku – prekvalifikaciju

Federalni zavod je, u skladu sa Pravilnikom o mjerama za podsticaj zapošljavanja, tokom 2002. godine pružao finansijski podršku:

- programima koji osiguravaju otvaranje novih radnih mjesta i stvaranje uslova za novo zapošljavanje nezaposlenih lica sa evidencije;
- pojedinačnim programima zapošljavanja nezaposlenih;
- programima koji zapošljavaju posebne grupe nezaposlenih (mlade, invalidna lica, žene i sl.);
- programima stručne obuke i prekvalifikacije;
- posebnim programima za podršku slabo razvijenih područja u FBiH;
- programima povratnika.

Prioritet u pružanju finansijske podrške imali su oni programi koji obezbjeđuju zapošljavanje većeg broja radnika manjim ulaganjima i koji imaju veći stepen dovršenosti investicije, zapošljavaju demobilisane vojnike, ratne vojne invalide i članove porodica poginulih boraca, zapošljavanje u kraćem periodu, supstituciju uvoza i povećanje izvoza, zapošljavanje u poljoprivredi, industriji i zanatstvu, kao i razvojnu komponentu, te zapošljavanje radnika u otežanim socioekonomskim uslovima i zapošljavanje suficitarnih zanimanja.

Pravilnikom o podsticajnim mjerama za zapošljavanje omogućeno je fizičkim licima, odnosno licima koja su na evidenciji nezaposlenih, da podnesu zahtjeve za sufinansiranje u tzv. samozapošljavanju, do iznosa od 30.000 KM. Polazeći od velikog interesa za ovaj vid podsticaja zapošljavanja, raspisan je javni natječaj za prikupljanje zahtjeva za dodjelu poduzetničkih kredita, koji je objavljen je u različitim dnevnim listovima na području Federacije BiH i bio otvoren do 28. februara 2002. godine. Natječajem su određeni namjena, uslovi kreditiranja, osiguranje i povrat kredita, date upute za podnošenje zahtjeva za kredit kojima je predviđeno da se uz podneseni zahtjev priloži investicioni program, rješenje o registraciji djelatnosti i mišljenje kantonalne službe za zapošljavanje.

Sredstva namijenjena za stvaranje uslova za podsticaj zapošljavanja ili radno angažovanje odobravana su u skladu sa Pravilnikom, i to:

- na kreditnoj osnovi (revolving sredstva) uz kamatne stope od 1% do 4% sa rokom otplate do 5 godina uključujući grejs-period najviše do 1 godine, a što je sve zavisilo od vrste djelatnosti i drugih elemenata za ocjenu programa. Ova sredstva odobravana su u najvišem iznosu do 50% od ukupne investicione vrijednosti utvrđene programom, a zavisno od karaktera i obima investicije, odnosno do 10.000 KM po novouposlenom radniku;

- bespovratna sredstva su odobravana, u osnovi, za programe stručne obuke, dokvalifikacije i prekvalifikacije. Da bi se ova sredstva mogla koristiti, poslodavac je bio dužan da podnese poseban program iz kojeg se vidi neophodnost stručne obuke, visina i namjena traženih sredstava, broj radnika za koje se vrši obuka, trajanje obuke, odluka poslodavca da će po završenoj obuci primiti u radni odnos najmanje 60% obučenih radnika i sa njima zaključiti ugovor o radu, troškovnik stručne obuke i prekvalifikacije i način realizacije obuke. Ukoliko korisnik ta sredstva ne uloži namjenski, dužan ih je vratiti sa ugovorenom zateznom kamatom.

Aktivnosti Federalnog zavoda na realizaciji stručne pripreme radnika posljedica su nesklada između obrazovnog sistema i mogućnosti privrede da prihvati kadrove koji izlaze iz obrazovnog procesa, zatim strukturalnih promjena u privredi i bržeg napretka nauke i tehnologije, gdje nivo, kvalitet znanja i njegova primjenjivost u procesu proizvodnje postaju osnovni faktor. Sve ovo upućuje na to da se stručnoj pripremi, kao funkciji aktivne politike zapošljavanja, treba dati veći značaj nego do sada i tretirati je kao neophodan razvojni proces u kojem su kadrovi osnovni i nezamjenjivi faktor razvoja.

U skladu sa objavljenim javnim natječajem, podneseno je preko 4.000 zahtjeva za podsticaj u zapošljavanju, tako da su se Federalni zavod, odnosno Upravni odbor i menadžment, našli u veoma složenoj i delikatnoj situaciji. Po tim zahtjevima tražilo se preko 200 miliona KM. Bilo je vrlo teško izvršiti selekciju programa imajući u vidu raspoloživa sredstva za ove namjene, kao i činjenicu da je većina tih programa bila u funkciji otvaranja novih radnih mjesta, a i mnogi od njih su tražili sredstva za stručnu obuku i prekvalifikaciju. Upravni odbor je na osam sjednica razmotrio 3.598 zahtjeva, od čega je 1.809 riješeno pozitivno. U rješavanju tih zahtjeva u određenoj mjeri su se uvažavala mišljenja kantonalnih službi za zapošljavanje, stručnih i naučnih institucija, posebno iz oblasti poljoprivredne proizvodnje.

Kod nekih investicija koje zapošljavaju veći broj radnika izvršen je direktan uvid u investicije i obavljani su razgovori sa poslodavcima, u čemu su učestvovali i pojedini članovi Upravnog odbora, kao i menadžment Federalnog zavoda, a sve u cilju realnijeg sagledavanja pri donošenju odluka o kreditiranju.

Upravni odbor Federalnog zavoda je donio odluku o zaključivanju ugovora o komisionim poslovima sa četiri poslovne banke, koje su u ime Federalnog zavoda vršile realizaciju odobrenih kredita sa krajnjim korisnicima. U postupku realizacije banke su bile dužne da od korisnika kredita obezbijede potrebne instrumente za povrat kredita, da prate tok realizacije odobrenog kredita i da o svemu izvještavaju Federalni zavod.

Dosadašnja praksa je pokazala da je u realizaciji odobrenih kredita krajnjim korisnicima bilo određenih problema kod obezbjeđenja instrumenata za povrat kredita, što usporava realizaciju odobrenog kredita. Iz tih razloga mnogi korisnici kredita su se javljali sa zahtjevom za produženje roka realizacije odobrenog kredita.

Ukupno tražena sredstva po odobrenim kreditima od strane podnosilaca zahtjeva (1.809) iznosila su 94,890.083,00 KM ili 10.444,00 KM po jednom radniku. Prema ovim zahtjevima, na kreditnoj osnovi odobreno je 42,286.106,00 KM, kao i 3,145.985,00 KM bespovratnih sredstava za stručnu obuku, prekvalifikaciju i dokvalifikaciju nezaposlenih radnika, što ukupno iznosi 44,947.091,00 KM.

Broj programa Odobrena kreditna sredstva

Fizička lica 1.073 9,362.550,00 KM

Mali obrt 551 8,017.000,00 KM

Pravna lica 185 24,906.556,00 KM

U k u p n o: 1.809 42,286.106,00 KM

Od ukupno odobrenih sredstava po svim osnovama, do 31.12.2002. godine, realizovano je 30,872.276,00 KM.

U strukturi odobrenih kredita, najveće učešće je u oblasti poljoprivrede (29%), preradi tekstila (13,6%), preradi drveta (11,4%), preradi metala i plastike (6,4%) i ostalim djelatnostima (39,6%). Ovako visoko učešće u oblasti poljoprivrede rezultat je velikog broja podnesenih zahtjeva fizičkih lica, jer su ulaganja u ovu djelatnost najmanja, a pružaju mogućnost otvaranja novih radnih mjesta, što je u skladu sa mjerama ekonomske politike Vlade FBiH za 2002. godinu.

Realizacijom ovih programa očekuje se zapošljavanje oko 6.000 nezaposlenih osoba koje se nalaze na evidenciji nezaposlenih. Osim toga, postići će se i drugi značajni efekti, posebno u oblasti poljoprivrede, tako da se može očekivati smanjenje uvoza poljoprivrednih proizvoda. Također, očekuje se i angažovanje 2.853 kooperanta, sezonska radnika i radnika u kućnoj radinosti, čime se postižu veoma značajni efekti u obezbjeđenju samoodrživog povratka na prijeratna ognjišta, te u obezbjeđenju proizvodnje hrane. Izvršit će se stručna obuka, prekvalifikacija i dokvalifikacija 1.649 radnika. Pored toga, realizacijom ovih kredita bit će zadržano u radnom odnosu 1.287 radnika.

Uredbom o plaćanju doprinosa za osobe koje se prvi put zapošljavaju ("Službene novine F BiH", broj 48/00) i Uredbom o podsticajnim mjerama za zapošljavanje u 2002. godini ("Službene novine F BiH", broj 58/01) utvrđeno je da se podsticaj za oslobađanje poslodavaca od poreza na plaću i doprinosa iz i na plaću primjenjuje kod zapošljavanja nezaposlenih osoba prijavljenih kod zavoda za zapošljavanje, te za prekvalifikaciju, saglasno programu zanimanja zaposlenika. Oslobađanje poslodavaca poreza na plaću i doprinosa vrši se u trajanju od 12 mjeseci, ali samo za lica koja se prvi put zapošljavaju. Radi ujednačavanja primjene navedenih uredbi organizovan je sastanak sa kantonalnim službama za zapošljavanje i urađeno je Uputstvo o primjeni navedenih uredbi, koje je dostavljeno kantonalnim službama i biroima za zapošljavanje.

Vlada Federacije je krajem 2002. godine stavila van snage Uredbu o prestanku važenja Uredbe o plaćanju doprinosa za lica koja se prvi put zapošljavaju, što će se negativno odraziti na novo zapošljavanje.

Centri za stručno osposobljavanje radnika

Na području Federacije Bosne i Hercegovine djeluju dva centra za edukaciju kadrova: Centar za edukaciju radnika za građevinska zanimanja u Bihaću i Centar za obuku za metalska zanimanja u Goraždu, koji, prema stručnim procjenama, može da edukuje kadrove ove struke za cijelu BiH. Polazeći od prakse zemalja Evropske unije, u kojima ovakvi centri egzistiraju u okviru državne - nacionalne službe za zapošljavanje, bilo bi potrebno uvezati ih u jedinstvenu cjelinu, kako bi poslove edukacije kadrova obavljali ne samo za potrebe Federacije BiH nego za potrebe BiH, s obzirom na kapacitete koje imaju, te na potrebu stvaranja jedinstvenog tržišta rada u BiH. U cilju edukacije nezaposlenih radnika i stvaranja uslova za njihovo brže zapošljavanje, Federalni zavod je u protekloj godini odobrio sredstva, u skladu sa finansijskim mogućnostima, Centru za edukaciju radnika za građevinska zanimanja u Bihaću i Centru za obuku radnika za metalska zanimanja u Goraždu, radi edukacije nezaposlenih radnika, s ciljem njihovog bržeg zapošljavanja.

Zapošljavanje stranih državljana

Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba ("Službene novine FBiH" broj 41/01) u članu 5. stav 1. tačka j) propisano je da je Federalni zavod nadležan da

odobrava zapošljavanje stranih državljana i osoba bez državljanstva na prijedlog službe za zapošljavanje u skladu sa Zakonom o upošljavanju stranaca.

Radne dozvole i odobrenja za izdavanje radne dozvole donose se na osnovu Zakona o zapošljavanju stranaca ("Službene novine FBiH" broj 8/99). Tim zakonom su utvrđeni način i uslovi zapošljavanja stranih državljana i osoba bez državljanstva.

Najviše zahtjeva za izdavanje radne dozvole odnosi se na kineske državljane, a slijede lica sa područja Savezne Republike Jugoslavije. Kvalifikaciona struktura tih lica je većinom NK, nešto je sa srednjom stručnom spremom, a malo je sa višom i visokom, i uglavnom su to lica koja su došla iz zapadnih zemalja i rade u humanitarnim organizacijama ili drugim državnim institucijama. Također, među podnosiocima zahtjeva nalaze i lica koja su osnivači firmi, odnosno strani ulagači.

U protekloj godini podneseno je ukupno 1.958 zahtjeva. Za cjelokupan period, po kantonima, broj podnesenih zahtjeva je sljedeći: Sarajevo 1142, Tuzla 203, Zenica 120, Bihać 105, Mostar 140, Goražde 46, Orašje 25, Travnik 74, Grude 89 i Livno 14.

U narednom periodu po uređenju jedinstvenog tržišta rada u Bosni i Hercegovini treba regulisati i pitanje zapošljavanja stranih državljana jedinstvenim zakonom za Bosnu i Hercegovinu, kako bi se uvela kontrola izdavanja radnih dozvola i ulazak stranih državljana u Bosnu i Hercegovinu, te zaštitilo domaće tržište radne snage.

III

MATERIJALNA I SOCIJALNA SIGURNOST ZA VRIJEME NEZAPOSLENOSTI

Materijalna i socijalna sigurnost za vrijeme nezaposlenosti, prema Zakonu o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, podrazumijeva novčanu naknadu i doprinose za zdravstveno i penzijsko osiguranje.

Novčana naknada

Postojeća ekonomska situacija i primjena Zakona o radu uticale su na broj korisnika novčane naknade u 2002. godini. Prosječno mjesečno u Federaciji BiH u 2002. godini novčanu naknadu je koristilo 3.549 nezaposlenih lica. Visina novčane naknade različita je po kantonima i zavisi od prosječne plaće u kantonu ostvarene u tromjesečju koje je prethodilo prestanku radnog odnosa korisnika. Dužina novčane naknade zavisi od staža osiguranja nezaposlenog lica i može trajati šest, devet i 12 mjeseci. Mjesečni prosjek novčane naknade u Federaciji BiH po jednom korisniku iznosi oko 160 KM.

Broj korisnika novčane naknade bio bi znatno veći da su obveznici doprinosa izvršavali zakonske obaveze u pogledu obračuna i naplate doprinosa, saglasno Zakonu o doprinosima, te da su poslodavci blagovremeno rješavali status zaposlenika na čekanju posla u smislu člana 143. Zakona o radu. Veliki broj poslodavaca rješavao je status zaposlenika u 2002. godini donoseći rješenja o prestanku radnog odnosa sa 5.5.2000. godine. Ovi propusti onemogućili su nezaposlena lica da ostvare pravo na novčanu naknadu zbog neispunjenja uslova u pogledu uplate doprinosa (član 29. Zakona) i blagovremenosti podnošenja zahtjeva (član 33. Zakona). Ovako nizak procenat korisnika novčane naknade upućuje na nužnost izmjena i dopuna Zakona u smislu fleksibilnijeg regulisanja nekih uslova kod ostvarivanja prava na novčanu naknadu. Inicijativom bi bila obuhvaćena i pitanja visine novčane naknade (umjesto prosječne plaće u kantonu, utvrditi prosjek plaće u Federaciji BiH), ostvarivanja prava nezaposlenih lica sa prebivalištem ili boravištem u jednom kantonu, entitetu ili Distriktu Brčko kada je uplata doprinosa vršena van tih područja, pitanje rješavanja drugostepenog postupka kod ostvarivanja prava na zdravstveno i penzijsko osiguranje (člana 35. Zakona), kao i pitanje zdravstvene zaštite nezaposlenih lica prijavljenih kod službe za zapošljavanje.

Neka od navedenih pitanja za koje Zakon nije propisao rješenja prevaziđena su davanjem instrukcija, uputstava i mišljenja kantonalnim službama za zapošljavanje, vodeći pri tome računa da nezaposlena lica svoja prava ostvare na što efikasniji način i da se ponuđena rješenja

primjenjuju istovjetno na području Federacije BiH, odnosno svih kantonalnih službi za zapošljavanje.

Federalni zavod, kao drugostepeni organ u postupku ostvarivanja prava na novčanu naknadu u 2002. godini riješio je 176 žalbi nezaposlenih lica. Od toga broja, u 163 slučaja žalba je odbijena kao neosnovana, u 11 slučajeva prvostepena rješenja su poništena i drugostepeni organ je sam riješio stvar, a u dva slučaja prvostepena rješenja su poništena i predmeti vraćeni prvostepenom organu na ponovni postupak. Sva rješenja po žalbi donesena su u roku iz člana 244. Zakona o upravnom postupku.

Zdravstveno osiguranje

U Federaciji BiH u 2002. godini zdravstvenim osiguranjem bilo je obuhvaćeno prosječno mjesečno 166.155 odnosno 57,15% registrovanih nezaposlenih lica.

Materija zdravstvene zaštite nezaposlenih lica regulisana je u više zakonskih i podzakonskih propisa na federalnom i kantonalnom nivou, što je dovelo do neusaglašenosti tih propisa i znatnih razlika, kako u pogledu utvrđivanja osnovice i stope doprinosa za zdravstveno osiguranje nezaposlenih lica, tako i u pogledu korisnika koji ostvaruju to pravo preko zavoda za zapošljavanje, te dužine trajanja ovog prava.

Da bi se bar djelimično ujednačile postojeće razlike u pogledu izdvajanja za doprinose za zdravstveno osiguranje nezaposlenih lica, Upravni odbor Federalnog zavoda je svojom Odlukom o raspodjeli sredstava Federalnog zavoda za zadovoljenje potreba u oblasti zapošljavanja, u smislu člana 50. Zakona, između ostalog propisao da će službama za zapošljavanje raspodijeliti sredstva samo za onaj dio neplaćenih doprinosa za zdravstveno osiguranje gdje obezbijedena izdvajanja ne prelaze 6,00 KM po nezaposlenom licu mjesečno. U pripremi Odluke učestvovali su i predstavnici Svjetske banke.

Kako je zdravstvena zaštita nezaposlenih lica kompleksan problem, čije rješavanje zavisi od više nosilaca sistema i razvoja na području Federacije BiH, ovu problematiku je potrebno adekvatno regulisati kako bi se otklonile neusaglašenosti između pojedinih zakonskih rješenja.

Penzijsko osiguranje

Osiguranje prava iz penzijsko-invalidskog osiguranja nezaposlenih lica kojim nedostaju tri godine do sticanja uslova za starosnu penziju, u smislu člana 31. Zakona, kao novouspostavljeno pravo, zahtijevalo je niz aktivnosti koje su vođene zajedno sa Federalnim zavodom penzijsko-invalidskog osiguranja i Federalnim ministarstvom finansija u cilju utvrđivanja postupka kod ostvarivanja ovog prava, te osnovice i stope doprinosa. U tom smislu sačinjena je Instrukcija o primjeni člana 31. stav 2. Zakona i dostavljena svim kantonalnim službama za zapošljavanje, kako bi se moglo postupati po zahtjevima nezaposlenih lica iz ove kategorije. Instrukcija je objavljena u "Biltenu" Federalnog zavoda.

Kod ostvarivanja ovog prava u drugostepenom postupku Federalni zavod je odlučivao po žalbama zbog "ćutanja administracije" u tri predmeta, a što je bila posljedica pomenutih neriješenih pitanja.

IV

ORGANIZOVANJE U OBLASTI ZAPOŠLJAVANJA

U skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, koji je donio Visoki predstavnik za BiH ("Službene novine F BiH", broj 55/00), a u istom tekstu usvojila oba doma Parlamenta F BiH ("Službene novine F BiH", broj 41/01) članom 1. osnovan je Federalni zavod za zapošljavanje, a članovima 1. i 8. osnivaju se službe za zapošljavanje kantona, u cilju lakšeg rješavanja pitanja iz oblasti zaposlenosti i nezaposlenosti.

Na osnovu tog zakona Vlada Federacije BiH donijela je Odluku o početku rada Federalnog zavoda za zapošljavanje ("Službene novine F BiH", broj 21/01 od 28.5.2001. godine). Federalni zavod za zapošljavanje registrovan je kod Kantonalnog suda u Sarajevu sredinom augusta 2001. godine, od kada je i službeno otpočeo sa radom.

U cilju primjene odredaba Zakona koje se odnose na način finansiranja, odnosno ostvarivanja sredstava za utvrđene funkcije, Federalno ministarstvo finansija izdalo je Naredbu o izmjenama i dopunama Naredbe o uplatnim računima prihoda budžeta i vanbudžetskih fondova na teritoriji Federacije BiH, načinu uplaćivanja tih prihoda, načinu i rokovima za raspoređivanje tih prihoda korisnicima i izvještavanju korisnika o njima za 2001. godinu ("Službene novine F BiH", broj 37/01) o načinu uplaćivanja doprinosa iz i na bruto plaću za osiguranje od nezaposlenosti na području Federacije BiH: 2,5 % na bruto plaću (2% na teret zaposlenika, 0,5% na teret poslodavca). Ovom naredbom uplata doprinosa od nezaposlenosti vršena je na jedinstven transakcijski račun Federalnog zavoda za zapošljavanje sve do donošenja Pravilnika o načinu uplate javnih prihoda budžeta i vanbudžetskih fondova na teritoriji Federacije BiH ("Službene novine F BiH", broj 60/01), poglavlje IV – doprinosi, tačka 16.2. alineja 3.

Naredbom je regulisano da se uplate vrše "na račun Federalnog zavoda za zapošljavanje 30% iznosa doprinosa i 70% iznosa doprinosa službe za zapošljavanje kantona... Ukoliko na nivou kantona nije osnovana služba za zapošljavanje, do njenog osnivanja doprinosi od nezaposlenosti uplaćuju se na račun Federalnog zavoda za zapošljavanje u cijelosti".

U 2001. godini osnovane su službe za zapošljavanje kao javne ustanove za sljedeće kantone: Sarajevski, Zeničko-dobojski, Tuzlanski, Unsko-sanski, a početkom 2002. godine osnovane su službe za Bosansko-podrinjski, Zapadnohercegovački, Srednjobosanski, Posavski i Kanton 10.

Samim osnivanjem ovih službi primjenjivane su odredbe Zakona i Pravilnika, što znači da su uplatioci doprinosa direktno vršili uplatu na dva naloga u omjeru 30% : 70%.

Od 10 kantona u Federaciji BiH, jedino Hercegovačko-neretvanski još nije završio proces osnivanja u skladu sa Zakonom, već je nastavio da radi kao odvojene službe, za takozvani bošnjački i hrvatski dio. Za takozvani bošnjački dio ovog kantona, Federalni zavod novčane transakcije vrši na osnovu dostavljenog zahtjeva za sredstva po funkcijama, a za takozvani hrvatski dio ovog kantona vrši povrat novčanih sredstava, za funkcije zapošljavanja, od cca 50% ostvarenih prema Zakonu,.

Prema našim saznanjima, osnovni razlog neformiranja službe za zapošljavanje Hercegovačko-neretvanskog kantona proizlazi iz neusaglašenosti političkih stavova u rješavanju ovog problema. Također, značajno je istaći potrebu preduzimanja određenih aktivnosti kako Federalnog zavoda, tako i odgovarajućih organa na nivou Federacije BiH i pomenutog kantona. U cilju prevazilaženja ovog problema, Upravni odbor Federalnog zavoda je zaključio da o tome obavijesti nadležno ministarstvo Federacije BiH, Vladu Federacije BiH i Vladu Hercegovačko-neretvanskog kantona i - dok se ne organizuje služba i ne iznađe adekvatno rješenje finansiranja potreba zapošljavanja za potrebe Službe Hercegovačko-neretvanskog kantona - primjenjuje Pravilnik, poglavlje IV – doprinosi, tačka 16.2. alineja 3, tj. da se doprinosi uplaćuju u cijelosti Federalnom zavodu. Do osnivanja pomenute službe finansiranje potreba u oblasti zapošljavanja vršit će se preko Federalnog zavoda kao što je do sada rađeno.

V

RAD ORGANA UPRAVLJANJA

Upravni odbor Federalnog zavoda za zapošljavanje održao je devet sjednica, na kojima su razmatrana najvažnija pitanja iz nadležnosti Federalnog zavoda i ostvarivanja funkcija zapošljavanja. Usvojeni su Izvještaj o radu i Finansijski izvještaj za 2001. godinu i donoseni Finansijski plan i Program rada Federalnog zavoda za zapošljavanje za 2002. godinu. Pored ostalog, doneseni su Pravilnik o mjerama za podsticaj zapošljavanja, Metodologija i kriteriji za vrednovanje i selekciju projekata/programa koji će se sufinansirati iz sredstava za podsticanje zapošljavanja, Izmjene i dopune Statuta (koje je sugerisao Ured za zakonodavstvo Vlade FBiH) i Odluka o raspodjeli sredstava Federalnog zavoda za zapošljavanje za zadovoljavanje potreba u oblasti zapošljavanja.

Na svakoj sjednici su razmatrani prijedlozi Komisije za ocjenu programa za podsticaj zapošljavanja (pravnih subjekata, fizičkih lica i malih obrtnika) i donošene odluke o dodjeli sredstava.

Također, Upravni odbor je kontinuirano razmatrao aktivnosti i probleme u vezi s realizacijom Odluke o Zakonu o imovini Zavoda za zapošljavanje Bosne i Hercegovine i procesom konstituisanja kantonalnih službi za zapošljavanje te brojna aktuelna pitanja.

Nadzorni odbor Federalnog zavoda je u protekloj godini održao dvije sjednice, na kojima je dogovoren način rada i donesen Poslovnik o radu. Izvještaji o radu Nadzornog odbora su u pripremi.

VI

STRUČNA SLUŽBA

Proces preuzimanja radnika Zavoda za zapošljavanje BiH i prenos dijela imovine tog zavoda nije dovršen u 2002. godini. Stručna služba Federalnog zavoda krajem decembra 2002. godine imala je ukupno 35 radnika.

Kvalifikaciona struktura zaposlenih je sljedeća: VSS 12, VŠS 2, SSS 11, VKV -, KV 4, NKV -, PKV - i NSS 6.

Uslovi rada uposlenika Federalnog zavoda su relativno teški, tim prije što nisu razriješeni imovinski odnosi sa JU "Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo". U cjelini posmatrano, uslovi rada kantonalnih službi za zapošljavanje, a posebno biroa u općinama, neadekvatni su za ostvarivanje osnovnih funkcija s obzirom na veliki broj nezaposlenih, među kojima je mnogo amputiraca, paraplegičara, ratnih vojnih i drugih invalida.

VII

SARADNJA FEDERALNOG ZAVODA SA ORGANIMA VLASTI, SINDIKATOM, PRIVREDNIM KOMORAMA I DRUGIM SAVEZIMA, STRUČNIM I DRUGIM INSTITUCIJAMA I MISIJAMA MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA

U 2002. godini Federalni zavod je imao veoma sadržajnu i intenzivnu saradnju sa svim institucijama i organima koji mogu uticati na stvaranje povoljnijih uslova za brže zapošljavanje, odnosno smanjivanje nezaposlenosti. Naročito su značajni kontakti i razni vidovi saradnje sa Vladom FBiH i vladama kantona, sindikatom, privrednim komorama i drugim savezima, te stručnim i drugim institucijama, kao i misijama međunarodnih organizacija. Povodi su bili različiti, ali jedan cilj: utvrđivanje i realizacija sistemskih i operativnih mjera za poboljšanje stanja u ovoj oblasti. Posebna saradnja se odvijala sa Sindikatom BiH i Privrednom komorom Federacije BiH u vezi sa izradom Programa zapošljavanja u Bosni i Hercegovini i entitetima. Ovaj program je u završnoj fazi, a radi se i u saradnji sa Sindikatom i Privrednom komorom Republike Srpske, Svjetskom bankom, Međunarodnom organizacijom rada i Evropskom unijom za reformu stručnog obrazovanja i obuke.

VIII

INFORMACIONI SISTEM TRŽIŠTA RADA

Federalni zavod nema informacioni sistem koji bi mogao odgovoriti zahtjevima savremenog tržišta rada i efikasnom ispunjavanju svih svojih funkcija. Projekat koji je urađen 1998/1999. godine u saradnji sa Svjetskom bankom rezultirao je izradom baze podataka u biroima rada, prilagođenim za rad na lokalnom nivou. To je dobra pretpostavka za izradu novog informacionog sistema. U eksploataciji postojećih baza podataka uočeni su svi nedostaci, kao i potrebe za uvođenjem novih modula, te uspostavi jedinstvenog sistema. Baze podataka urađene u prvom projektu već su u tri kantonalne službe za zapošljavanje iskorištene za izradu aplikacija u drugim alatima.

Osnovni akt od kojeg treba da polazi i informacioni sistem jeste Pravilnik za vođenje evidencija u oblasti zapošljavanja, koji još nije donesen. Predložena rješenja u Pravilniku, kao podzakonskom aktu, nisu usaglašena sa odredbama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba u dijelu koji se odnosi na poslodavce. U stručnoj raspravi ostala su podijeljena mišljenja saradnika iz kantonalnih službi za zapošljavanje u vezi s regulisanjem obaveze poslodavaca, što će se prevazići u neposrednoj saradnji s resornim ministarstvom. Za informacioni sistem koji može korespondirati s tržištem rada u okruženju i evropskim zemljama, bitno je usvajanje i Zakona o standardnoj klasifikaciji zanimanja, koji je dugo u proceduri donošenja.

U prevazilaženju ovakvog stanja urađen je Prijedlog projekta informacionog sistema, koji je ponuđen i Zavodu za zapošljavanje RS sa ciljem izrade jedinstvenog informacionog sistema za potrebe Bosne i Hercegovine. Ponuđeni projekt omogućio bi: uspostavu zajedničkog informacionog sistema za prostor cijele države, izradu WEB stranice za tržište rada, obuku osoblja zavoda za

preuzimanje, održavanje, podršku i razvoj novih rješenja, prezentiranje stanja po više parametara i slično.

Urađen je softwer za praćenje vrlo važne aktivnosti Federalnog zavoda - podsticajne mjere za zapošljavanje, koji će omogućiti izradu kontinuiranih izvještaja, kao i planiranje.

IX

INFORMATIVNA DJELATNOST

Odnosi Federalnog zavoda prema javnosti u 2002. godini bili su rezultat njegove poslovne djelatnosti, kao i načina na koji nastoji riješiti određene probleme na tržištu rada.

U protekloj godini Federalni zavod uradio je mnogo toga na usmjeravanju informacija i njihovom plasiranju javnosti posredstvom medija. Najbolji primjer za to je izdavanje statističkog "Biltena", koji redovno izlazi sredinom svakog mjeseca, u kojem se prezentiraju svi podaci o zaposlenosti i nezaposlenosti u Federaciji BiH. U sklopu svojih aktivnosti, Federalni zavod je poseban akcenat stavljao na blagovremeno i istinito informisanje javnosti, nezaposlenih lica i poslodavaca. Svakog mjeseca oglašavao se saopćenjem za javnost, u kojem su plasirani svi podaci koji se tiču njegovog cjelokupnog rada i problema koje nastoji riješiti.

Pored toga, Federalni zavod prezentira vlastiti rad i stavove putem internet stranice, koju je pokrenuo u 2002. godini, a u svrhu profesionalnog i istinitog informisanja javnosti, nezaposlenih lica i poslodavaca. Organizovao je i slanje e-mail poruka, posebno novinskim agencijama, koje su tematski određene, od informacija u vezi sa najnovijim statističkim podacima o zaposlenosti i nezaposlenosti do nekih općenitih aktivnosti koje Federalni zavod samostalno priprema i nastoji sprovesti u praksi. WEB stanica Federalnog zavoda je: www.fzzz.ba.

Na zahtjev sredstava informisanja, Federalni zavod je blagovremeno pružao sve informacije iz oblasti zapošljavanja u cilju objektivnog informisanja javnosti. Saradnju sa novinarima i redakcijama, koja je u protekloj godini bila korektna, treba nastaviti odgovarajućim aktivnostima. U oblasti ostvarivanja javnosti rada Federalnog zavoda, posebnu i specifičnu ulogu imaju svi njegovi organi i uposlenici.

Sarajevo, februara 2003. godine